

ทัศนคติและความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

Attitudes and expectations towards online learning of Teachers in universities

พนัสนิศา แก้วเลือนมา (Pannita Kaewluanma)*

แอนนา จูมพลเสถียร (Anna Choompolsathien)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติ พฤติกรรม แนวโน้มพฤติกรรมและความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของภาครัฐ รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 220 คน และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวน 180 คน และจะต้องเคยใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน โดยผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติระดับปานกลางต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อต้านระบบบริหารจัดการรายวิชามากที่สุด ในประเด็นการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.20) หมายถึงมีทัศนคติเชิงบวก และมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อต้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชาน้อยที่สุด ในประเด็นการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.27) หมายถึงมีทัศนคติเชิงลบ ขณะที่พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แบบสด (Live Streaming) ซึ่งเรียนรู้การใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด โดยให้ความสำคัญมากกับวัตถุประสงค์ในการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) ทั้งนี้ยังพบว่ามีการใช้โปรแกรม Zoom สำหรับสื่อสารและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด และพบว่าอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

**รองศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาโฆษณา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีความตั้งใจมากที่จะใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์หากเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ ขึ้นอีก (ค่าเฉลี่ย 4.34) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดในด้านสนับสนุนการสอน โดยคาดหวังให้สถาบันมีการสนับสนุนอุปกรณ์ สถานที่ รวมไปถึงมีหน่วยงานที่คอยสนับสนุน ผลิต ให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออาจารย์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ อีกทั้งยังพบว่า อาจารย์ที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษาที่สังกัด กลุ่มสาขาวิชาที่สอน ลักษณะรายวิชาที่สอน และประสบการณ์การสอนผ่านสื่อออนไลน์แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ทั้งนี้ ทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ และพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

คำสำคัญ : การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์, อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา, ทัศนคติ, ความคาดหวัง, พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์, แนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study attitudes, behaviors, behavioral trends and expectations towards online learning of teachers in universities, 2) to study differences between demographic characteristics and attitudes towards online learning, 3) to study the relationship between attitudes and behaviors of online learning, 4) to study the relationship between attitudes and behavioral trends in online learning, and 5) to study the relationship between behavior and expectations towards online learning. This study was a quantitative research through a survey research. The samples consisted of 220 lecturers in public universities and public autonomous universities as well as 180 lecturers in private universities. The samples must have used online media for teaching. The results of this study indicated that overall attitude of the samples towards online learning was at a moderate level. When individual aspects were considered, an aspect with the highest mean was course management system in terms of online learning providing learning anytime, anywhere (mean= 4.20), implying a positive attitude. An aspect with the lowest mean was curriculum/subject content in terms of learners' increased willingness and interest in learning due to online learning (mean = 2.27), implying a negative attitude. Furthermore, in terms of online learning behavior, the samples relied on live streaming as online teaching method. They learned to use online media for online learning by self-research. They prioritized the objectives of using online learning (mean = 3.76). In addition, Zoom program was the most commonly used program for communication and teaching and learning support. It was found that the samples had high willingness to use online media in teaching in the event of further crises (mean = 4.34). In

addition, the samples had the highest expectations in terms of teaching support. They expected that the institutions would support equipment, facilities, as well as an organization to support, produce, consult and assist lecturers in organizing online learning. Moreover, the samples with different age, educational level, affiliated educational institutions, a group of courses taught, nature of the course taught and teaching experiences through online media had different attitudes towards online learning. Attitudes towards online learning were related to behaviors and behavioral trends in online learning through and online learning behaviors were related to the expectation towards online learning.

Keywords: Online learning, University lecturers, Attitude, Expectation, Behavioral online learning, behavioral trends in online learning

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทในสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ระบบอินเทอร์เน็ตทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย สะดวกและรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาก่อให้เกิดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) สอดคล้องกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นรูปแบบการเรียนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าบริการทางอินเทอร์เน็ตอย่างสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้รับความนิยมอย่างมาก จากสถิติการใช้สังคมออนไลน์ในประเทศไทยจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) หรือ ETDA (2563) ได้สำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2563 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตนานขึ้นเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที อีกทั้งกิจกรรมออนไลน์ที่มีการเติบโตมากที่สุด คือ การเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเติบโตมากที่สุดจากปีที่ผ่านมาถึง 33.1%

สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์ (2550) ได้ให้คำจำกัดความของ การเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์เป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียน ประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่นๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน สามารถติดต่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้ เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ การเรียนการสอนแบบออนไลน์จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ (Learn for all : anyone, anywhere and anytime) โดยรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์หลักๆ มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) การสอนออนไลน์แบบสด (Online live session) 2) การเรียนออนไลน์แบบคลิปสอน (Online recorded session) แม้ว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทสำคัญใน

การจัดการเรียนการสอน แต่ก็มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ทักษะของผู้สอนและผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

จากกรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019, COVID-19) ซึ่งเป็นเชื้อที่แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก (Department of Disease control, 2020) ส่งผลให้จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันเพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อและอัตราการเพิ่มผู้ป่วย ทั่วโลกจึงรณรงค์ใช้มาตรการเพิ่มระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ตลอดจนเกิดแนวทางการทำงานที่บ้าน (Work from home) จากมาตรการดังกล่าวส่งผลให้ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ออกประกาศมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ฉบับที่ 3 : การปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2020) มีใจความสำคัญตอนหนึ่งระบุว่า “ให้หยุดการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยทั้งรัฐบาลและเอกชนทุกรูปแบบ ยกเว้นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online)” สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน โดยมีสิ่งที่เคยได้ยิน แต่ไม่ค่อยรู้จัก นั่นคือ รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning) ได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จากเดิมหลายสถาบันนิยมใช้ช่องทางการเรียนออนไลน์เป็นช่องทางเสริมจากการเรียนปกติ แต่ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์เป็นหลักสถาบันทางการศึกษาต่างๆ จึงได้เริ่มปรึกษาถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยการพัฒนาจาก Application การประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่างๆ คือ Zoom, Google Meet, และ Microsoft Teams เป็นต้น จะเห็นได้จากรายงานสถิติของ Digital 2020 in July (Muangtum, 2020) คนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วงครึ่งปีแรก ซึ่งเป็นช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมาถึง 73 % ของประชากรทั้งประเทศ จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้คนทั่วโลก ใช้ Video calling เพิ่มขึ้นถึง 35% และ Video Conferencing เพิ่มขึ้น 27% จากเดิมที่เครื่องมือออนไลน์เกี่ยวกับ Video call และ Video Conferencing ทั้งหลายไม่เป็นที่รู้จักและนิยมใช้ กลับกลายเป็นว่าทุกคนต่างรู้จักและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น โดยแพลตฟอร์มประชุมออนไลน์ที่นิยมใช้ในช่วงสถานการณ์ที่ผ่านมา มีการใช้โปรแกรม Zoom มากที่สุดถึง 300 ล้านครั้งต่อวัน

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การเรียนการสอนออนไลน์ของสถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประกันคุณภาพของผู้เรียนและบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาในระยะวิกฤตนี้ เป็นความท้าทายอย่างยิ่งทั้งสำหรับอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องปรับตัว ย่อมต้องมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนแปลง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษากันเป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับ ทักษะและความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้

ประโยชน์เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์ที่เกิดภาวะวิกฤติต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติ พฤติกรรม แนวโน้มพฤติกรรมและความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

เครื่องมือวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) รูปแบบเชิงสำรวจ (Survey research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้การวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้ Independent Samples Test และ F-test (One-way ANOVA) และการหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สันโปรดักท์โมเมนต์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มตามสัดส่วนจริง คือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของภาครัฐรวมถึงสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 220 คน และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 180 คน และจะต้องเคยใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน ในการเก็บข้อมูลจะมีคำถามคัดกรองสำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Screening Question) และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์ (Online Survey) ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ซึ่งในการศึกษานี้ แบบสอบถามประกอบไปด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานการณ์การศึกษาที่สังกัด จำนวนปีที่สอน กลุ่มสาขาวิชาที่สอน ลักษณะรายวิชาที่สอน ประสบการณ์ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ผลการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานปัจจัยส่วนบุคคล

จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีจำนวนปีที่สอนเฉลี่ย 12 ปี โดยส่วนใหญ่มีจำนวนปีที่สอนระหว่าง 1-10 ปี และสอนในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีลักษณะรายวิชาที่สอนผสมผสานระหว่างการสอนแบบบรรยายและการสอนแบบปฏิบัติ และมีประสบการณ์ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์เฉลี่ย 1 ปี

ส่วนที่ 2 ทักษะที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.01) หมายถึง มีทัศนคติปานกลาง โดยทัศนคติต่อด้านระบบบริหารจัดการรายวิชา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านระบบบริหารจัดการรายวิชา มีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อประเด็น การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.20) หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวก ด้านการติดต่อสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อประเด็น การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.61) หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวก ด้านการวัดและประเมินผล มีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อประเด็น การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์จะช่วยให้การวัดประเมินผลได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.36) หมายถึง มีทัศนคติปานกลาง และด้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชา มีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อประเด็น การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์จะช่วยให้เนื้อหาวิชาที่สอนมีความทันสมัยและหลากหลายมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.24) หมายถึง มีทัศนคติปานกลาง ทั้งนี้ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติด้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชาต่อประเด็น การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.27) หมายถึง มีทัศนคติเชิงลบ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์เฉลี่ย 3 วัน/สัปดาห์ มีการใช้วันละ 3-4 ชั่วโมง/วัน ซึ่งใช้ช่วงเวลาตามเวลาเรียนปกติ โดยใช้รูปแบบการสอนออนไลน์แบบสอนสด (ร้อยละ 55.5) ผ่านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ คือ โน้ตบุ๊กมากที่สุด (ร้อยละ 81.2) ส่วนมากพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีวิธีเรียนรู้การใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (ร้อยละ 40.1) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสำรวจถึงวัตถุประสงค์ในการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์พบว่า ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ในการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) หมายถึง ให้ความสำคัญมาก โดยให้ความสำคัญกับประเด็น ใช้เพื่อให้ผู้เรียนดาวน์โหลด

โพลเดเอกสารประกอบการเรียนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.03) รองลงมา ใช้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนเป็นหลัก (ค่าเฉลี่ย 3.96) และประเด็นใช้เพื่อทำแบบทดสอบน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.52) และสำรวจถึงการใช้โปรแกรมสำหรับสื่อสารและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน พบว่า ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาใช้โปรแกรมสำหรับสื่อสารและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย 2.38) หมายถึง มีการใช้น้อย โดยใช้โปรแกรม Zoom มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.42) รองลงมาคือ โปรแกรม Google Classroom (ค่าเฉลี่ย 3.15) และใช้โปรแกรม Schoology น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.41)

ส่วนที่ 4 แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.95) หมายถึง มีความตั้งใจมาก โดยมีความตั้งใจที่จะยังคงจะทำการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ หากเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ ขึ้นอีกมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) หมายถึง มีความตั้งใจมากที่สุด รองลงมาคือ ตั้งใจที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาการสอน (ค่าเฉลี่ย 4.20) หมายถึง มีความตั้งใจมาก และตั้งใจจะทำการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่อไปเมื่อสถานการณ์ปกติขึ้นน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.93) หมายถึง มีความตั้งใจปานกลาง

ส่วนที่ 5 ความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.24) หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด โดยมีความคาดหวังด้านสนับสนุนการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผู้เรียน และด้านผู้สอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสนับสนุนการสอน มีความคาดหวังต่อประเด็น ท่านคาดหวังให้สถาบันของท่านมีการสนับสนุนอุปกรณ์ สถานที่ สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.43) หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด ด้านผู้เรียน มีความคาดหวังต่อประเด็น ท่านคาดหวังให้มีฐานข้อมูล สื่อและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.32) หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด และด้านผู้สอน มีความคาดหวังต่อประเด็น ท่านคาดหวังให้มีโปรแกรม/แพลตฟอร์มในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่ตอบสนองตามความต้องการของท่าน (ค่าเฉลี่ย 4.28) หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ลักษณะประชากรที่แตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษาที่สังกัด กลุ่มสาขาวิชาที่สอน ลักษณะรายวิชาที่สอน และประสบการณ์การสอนผ่านสื่อออนไลน์ แตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แตกต่างกัน ขณะเดียวกันพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มี เพศ และจำนวนปีที่สอน ที่แตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ทักษะต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทักษะต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ($r = 0.541$) ทั้งนี้มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง กล่าวคือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีทักษะเชิงบวกต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในภาพรวม จะให้ความสำคัญมากกับวัตถุประสงค์การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ทักษะต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทักษะต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ($r = 0.542$) ทั้งนี้มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง กล่าวคือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีทักษะเชิงบวกต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในภาพรวม จะมีแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มาก

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ($r = 0.363$) ทั้งนี้มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง กล่าวคือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ความสำคัญมากกับวัตถุประสงค์การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ จะมีความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในภาพรวมมาก

สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร

1. ทักษะที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทักษะระดับปานกลางต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ วิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์น้อย เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างกะทันหัน ทำให้ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก อีกทั้งประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่ได้รับย่อมแตกต่างกันออกไปจากหลายปัจจัย ประกอบกับการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ยังไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมากพอ จึงทำให้ทักษะที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ศักดิ์ พวงอก (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษต่อการเรียนการสอน

ผ่านระบบอีเลิร์นนิง พบว่า อาจารย์มีความพึงพอใจต่อการสอนผ่านระบบ e-learning บางประการเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า แม้การเรียนการสอนผ่านระบบ e-learning จะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก แต่จำเป็นต้องปรับปรุงในหลายส่วนเพื่อให้ตอบสนองความต้องการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนมากยิ่งขึ้น ข้อดีของการสอนผ่านระบบ e-learning คือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้อาจารย์สามารถสั่งงานและให้นักศึกษาส่งงานนอกเวลาเรียนได้ แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการและไม่ควรนำมาใช้ในทุกรายวิชา โดยเฉพาะวิชาที่สอนแบบปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์อาจไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ในทุกด้าน แต่เป็นแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุดในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น เพื่อให้ระบบการศึกษาเดินหน้าต่อไปได้โดยไม่หยุดชะงัก โดยมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อด้านระบบบริหารจัดการรายวิชามากที่สุด ในประเด็นการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อด้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชาน้อยที่สุด ซึ่งเป็นทัศนคติเชิงลบ ในประเด็นการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกในทางที่ไม่ดี เช่น ระหว่างการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับอาจารย์ผู้สอน และผู้เรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรมในระหว่างการเรียนการสอน เป็นต้น ทำให้ผู้สอนมีความรู้สึกว่าการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนลดน้อยลงกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ

2. พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แบบสด (Live Streaming) มากที่สุด ซึ่งรูปแบบการสอนออนไลน์แบบสด ผู้สอนสามารถสอนได้ตามเวลาเรียนปกติ ข้อดีคือมีความเหมือนกับการเรียนในชั้นเรียน สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ในขณะสอน เพราะเป็นการสื่อสารระหว่างกันแบบการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) และเรียนรู้การใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลัก เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กลุ่มตัวอย่างมีความจำเป็นต้องทำงานจากที่บ้าน การศึกษาค้นคว้าวิธีการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ด้วยตนเองจึงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ เพื่อให้การเรียนการสอนสามารถเดินหน้าต่อไปได้ โดยให้ความสำคัญมากกับวัตถุประสงค์ในการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ เนื่องจากเป็นช่องทางในการเรียนรู้อย่างอิสระ เสมือนห้องเรียนจริง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและประเมินผล รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารทั้งระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรได้ ทั้งนี้ยังพบว่ามีการใช้โปรแกรม Zoom สำหรับสื่อสารและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ซึ่งเป็นการพัฒนาโปรแกรมที่ใช้ในการประชุมออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่างๆ มาปรับใช้ในการเรียนการสอน

3. แนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความตั้งใจมากที่จะใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์หากเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ ขึ้นอีก วิเคราะห์ได้ว่า การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในภาวะวิกฤตช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมา ถือเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถ

ทดแทนการเรียนการสอนในสถานการณ์ปกติได้ หากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลายสู่ภาวะปกติ ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งการสอนในลักษณะดังกล่าวสามารถส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และส่งผลมายังแนวโน้มพฤติกรรมในอนาคต จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะศึกษา และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ อีกทั้งหากพบเห็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ ก็จะมีคามตั้งใจที่จะเผยแพร่ แชร์ หรือแบ่งปันข้อมูลต่อผู้อื่นบนสื่อออนไลน์ ขณะเดียวกัน แนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในสถานการณ์ปกติ กลุ่มตัวอย่างตั้งใจจะใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่อไปเมื่อสถานการณ์ปกติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด วิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยากใช้รูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ เมื่อสถานการณ์คลี่คลายลง อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตามองค์ประกอบการเรียนการสอนมากกว่าการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ สอดคล้องกับผลสำรวจความคิดเห็นการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 เก็บข้อมูลจากนักเรียน/นักศึกษา 77 จังหวัดทั่วประเทศ (RajabhatPoll, 2021) ในประเด็นแนวโน้มหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คลี่คลายลง นักเรียน/นักศึกษาต้องการกลับมาเรียนในห้องเรียนเป็นหลัก โดยให้เหตุผลว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีกว่าการเรียนการสอนออนไลน์

4. ความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

พบว่า ภาพรวมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความคาดหวังมากที่สุดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในด้านสนับสนุนการสอน โดยคาดหวังให้สถาบันมีการสนับสนุนอุปกรณ์ สถานที่ รวมไปถึงมีหน่วยงานที่คอยสนับสนุน ผลิต ให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออาจารย์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ วิเคราะห์ได้ว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ทดลองใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แทนการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ ระหว่างเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งยังเกิดทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิมต่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ จากพฤติกรรมการใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวส่งผลมายังความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในอนาคตอีกด้วย เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นถึงข้อดี และอุปสรรคของการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว จึงทำให้เกิดความคาดหวังมากที่สุดในอนาคตที่จะพัฒนาการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ลักษณะประชากรที่แตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน

พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษาที่สังกัด กลุ่มสาขาวิชาที่สอน ลักษณะรายวิชาที่สอน และประสบการณ์การสอนผ่านสื่อออนไลน์ แตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ เหมือนประเสริฐ (2548) ที่ได้ศึกษาทัศนคติของพนักงานที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร

บริษัท คูเวต ปีโตรเลียม (ประเทศไทย) จำกัด ได้กล่าวถึงแนวคิดลักษณะทางประชากรว่า หน่วยงานองค์กรต่างๆ ประกอบไปด้วยบุคลากรในระดับต่างๆ เป็นจำนวนมาก บุคคลแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกแตกต่างกันนี้ มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร ลักษณะพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ทักษะคิดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

พบว่า ทักษะคิดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2530) กล่าวถึงทักษะคิดที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคลว่า ทักษะคิด กับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ มีผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทักษะคิด มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ในขณะที่เดียวกันการแสดงพฤติกรรมของบุคคลก็มีผลต่อทักษะคิดของบุคคลด้วย ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับ ถวิล ธาราโกชน (2543) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ไว้ว่า ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องเรียนรู้และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดต่อบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้า กระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ทักษะคิดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

พบว่า ทักษะคิดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สอดคล้องกับ Anatasi (1976, p.453 อ้างใน เอมิกา เหมมินทร์, 2556 : 29) ได้กล่าวถึง ทักษะคิด ว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุประสงค์หรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จำรอง เงินดี (2552) กล่าวว่า ทักษะคิด เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งแหล่งกำเนิดทัศนคติที่สำคัญจะเห็นได้ว่าประสบการณ์ การติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงการเข้าไปอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่ง ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกันไปตามทัศนคติของตน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้เรียนรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดประสบการณ์จากปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปสู่แนวโน้มพฤติกรรมในอนาคต

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

พบว่า พฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา มาศ ดุษฎี (2553) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และความคาดหวังต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของอาจารย์ โรงเรียนสาธิตบางบอน กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคาดหวังต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบความคาดหวังต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในภาพรวม มีทัศนคติปานกลาง ถึงแม้ว่าอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในด้านระบบบริหารจัดการรายวิชา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตร/เนื้อหาวิชา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในการวัดทัศนคติ กล่าวคือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษารู้สึกว่าการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด หมายถึง มีทัศนคติเชิงลบ เนื่องมาจากกระหว่างการเรียนการสอนผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับอาจารย์ผู้สอน ไม่ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนกำหนด อาจเป็นเพราะทัศนคติของผู้เรียน ที่มีทัศนคติเชิงลบกับการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ หรือเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ หรือเทคนิควิธีการสอนของอาจารย์ยังไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนมากพอ ซึ่งแนวทางการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือของทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งผู้เรียน และผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนควรมีความสนใจ กระตือรือร้นและมีวินัยในการเรียน ตั้งใจเรียนและให้ความร่วมมือกับผู้สอนระหว่างเรียน รวมไปถึงการมีทัศนคติที่ดีกับการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ในส่วนของอาจารย์ผู้สอนควรมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในหลากหลายด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยี ด้านการสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสาร และควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสม การออกแบบบทเรียนออนไลน์และการจัดการห้องเรียนออนไลน์เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ เช่น การเลือกสื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยอาจจะใช้เกมเข้ามาบูรณาการกับการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในทิศทางที่ดีขึ้น และอยากที่จะใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่อหากเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ ขึ้นอีก ตามผลการวิจัยในส่วนของแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์

2. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีพฤติกรรมการใช้โปรแกรมสำหรับสื่อสารและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนผ่านโปรแกรม Zoom มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ด้านผู้สอน ในประเด็น

คาดหวังให้มีโปรแกรม/แพลตฟอร์มในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่ตอบสนองตามความต้องการของท่านมากที่สุด เนื่องจากการใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีข้อจำกัดในการใช้งาน ซึ่งอาจไม่ตอบสนองความต้องการของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนตามความต้องการได้ทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ อาจารย์ควรศึกษาการเลือกแพลตฟอร์มการจัดการเรียนการสอน แต่ละแพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับหลักสูตร/เนื้อหาวิชา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ในส่วนของผู้บริหารควรพิจารณาดำเนินการขอเปิดสิทธิ์ในการใช้งาน เช่น การซื้อโปรแกรม หรือลายเส้นสำหรับการใช้งานในแพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ในการทำงาน

3. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้โน้ตบุ๊กในการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากโน้ตบุ๊กเป็นอุปกรณ์ที่ใช้งานสะดวก สามารถพกพาได้ สอดคล้องกับรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ จึงเป็นอุปกรณ์ที่อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษานำมาใช้มากที่สุด แต่ด้วยศักยภาพของอุปกรณ์ในการทำงานแต่ละรุ่นที่อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาใช้ในการสอน อาจแตกต่างกันและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ตามผลการวิจัยในส่วนของความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีความคาดหวังต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ด้านสนับสนุนการสอนมากที่สุด ในประเด็น คาดหวังให้สถาบันของท่านมีการสนับสนุนอุปกรณ์ สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.43 หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด ดังนั้น องค์กรควรมีการพิจารณาถึงอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการใช้งาน เพื่อให้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์มีประสิทธิภาพสูงสุด และเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้งาน

4. จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่เรียนรู้การใช้การเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนของแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า นอกเหนือจากอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความตั้งใจที่ยังคงจะใช้งานการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่อหากเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ ขึ้นอีกมากที่สุดแล้ว ยังมีแนวโน้มตั้งใจที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาการสอน และตั้งใจจะเข้าร่วมกิจกรรม โครงการเกี่ยวกับ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์” หากมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบันจัดขึ้น รองลงมาตามลำดับ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนของความคาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ในด้านสนับสนุนการสอน ประเด็นคาดหวังให้มีหน่วยงานที่คอยสนับสนุน ผลิต ให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออาจารย์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ดังนั้น องค์กรควรมีการพิจารณาในส่วนของการจัดตั้งหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยี เพื่อคอยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ให้กับอาจารย์ในองค์กร พร้อมทั้งจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้านการเรียนการสอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อเทคโนโลยี อันเป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ดังนั้น หากมีการศึกษาวิจัยต่อยอดในหัวข้อต่อไป ควรเพิ่มวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview / discussion) กับกลุ่มตัวอย่าง หรืออาจจัดทำ การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Method) เพื่อให้ได้ ทราบข้อมูลและผลการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง พร้อมกันนี้ควร ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มนักเรียนร่วมด้วย เพื่อที่จะได้ทราบผลการศึกษาที่ครอบคลุม ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และยังสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมุมมองของผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่าน สื่อออนไลน์

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่จำกัดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเฉพาะอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จึงทำให้ทราบถึงทัศนคติ พฤติกรรม แนวโน้มพฤติกรรม และความ คาดหวังที่มีต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์เพียงกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ที่เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เท่านั้น ดังนั้น ควรศึกษาให้ครอบคลุม หรือศึกษาในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น เช่น การศึกษาในระดับโรงเรียน เพื่อ จะได้ทราบถึงบริบทของแต่ละกลุ่มที่เหมือนหรือแตกต่างออกไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และหาแนวทางในการ วางแผนการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษาต่อไป

3. การศึกษาครั้งนี้มีการศึกษาถึงตัวแปร ทัศนคติ พฤติกรรม แนวโน้มพฤติกรรม และความคาดหวังที่มี ต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ โดยเฉพาะสามารถ ศึกษาปัจจัย สภาพปัญหา ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ และความพึง พอใจต่อการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

References

- Bhanthumnavin, D. (1987). Attitude and Behaviorism (Psychology). Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Department of Disease control. (2020). COVID-19 (EOC-DDC Thailand). [Online]. Retrieved December 7, 2020, from <http://ddcportal.ddc.moph.go.th/portal/apps/opsdashboard/index.html#/20f3466e075e45e5946aa87c96e8ad65>.
- Dussadee, T. (2010). A study of current practices, problems and expectation of instructors toward instructional information and communication technology at Sarasas Witaed Bangbon School, Bangkok. Master of Education Thesis Program in Educational Technology Silpakorn University. (in Thai)
- Electronic Transactions Development Agency. (2020). Thailand Internet User Behavior 2020. [Online]. Retrieved April 10, 2021, from <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/Thailand-Internet-User-Behavior-2020.aspx>.

- Haemin, A. (2013). Social media consumption behaviors and opinion towards results of experiencing social media in Bangkok Metropolitan. Master of Education Thesis Program in National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2020). 3rd Announcement of Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation Subject: Vigilant measures against the spread of Coronavirus (COVID-19). [Online]. Retrieved December 7, 2020, from http://www.ops.go.th/main/images/2563/muaAdmin/corona/COVID_3.pdf.
- Muangtum, N. (2020). Digital 2020 July Global Statshot report. [Online]. Retrieved January 29, 2020, from <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/digital-2020-we-are-social-trends-after-covid19/>.
- Muanprasert, K. (2005). Attitude relating to employee's performance behavior in Organization of Kuwait Petroleum (Thailand) Company Limited. Master Project, MBA (Management) Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Ngerndee, J. (2009). Social Psychology. Bangkok: Odeon Store. (in Thai)
- Phuangok, A. (2017). "A Study of Teachers and Students' Satisfaction in Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University toward E-Learning". Journal of Human and Society, Sisaket Rajabhat University. (in Thai)
- RajabhatPoll. (2021). Opinion survey results on the situation of the COVID-19 epidemic "Online teaching in the situation of the epidemic of Covid-19". [Online]. Retrieved February 3, 2021, from https://register.kpru.ac.th/rajabhatPoll/?nu=20200007_report_poll.
- Taraphot, T. (2000). Human behavior and personal development. Bangkok: Tipwisuit. (in Thai)
- Wannakraij, S. (2007). e-Learning. [Online]. Retrieved December 22, 2020, from http://www.uplus-solution.com/content.php?ct_id=33.